

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודת זאת חנוכה עם תלמידי הישיבות תשפ"ב לפ"ק

יצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רס"ז

לומר דרך ביום ראשון הדין כן משום דסובר כהבה"ג דהוי דאורייתא, כיון שנתקן על ניצוח המלחמה יש קל וחומר מה מעבדות לחירות אומרים שירה, ממות לחיים על אחת כמה וכמה. אבל אם הותר בשאר הימים, שלא נתקנו אלא עבור נס השמן, ועל זה ליכא קל וחומר לעשות זכר, והוי דרבנן גרידא, יש לומר דלא אמרינן בזה הוקצה למצוה, על כן הוסיף לומר דגם אם הותר ביום שני מדליקו ביום השלישי, וכן בשאר הימים.

והטעם משום דסבירא ליה דכל הימים הוי דאורייתא להבה"ג, והוא כמו שכתוב בתשובות ערוגת הבשם (א"ח סימן ר') דכמו דיש קל וחומר לומר שירה ממות לחיים, כן יש לומר שירה על ההצלה של העברת הדת, כמו שכתוב ברש"י (פ' תצא כ"ט) דגדול המחטיא את האדם יותר מההורגו, ואם כן אם יש קל וחומר דממות לחיים אומרים שירה, יש קל וחומר בן בנו של קל וחומר דמהעברת הדת לחירות שאומרים שירה ע"ש. ואם כן כל ימי חנוכה שוין, דהן על ניצוח מלחמה, והן על נס דנרות שבא עבור שרצו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, על שניהם יש חיוב אמירת שירה ולעשות זכר לנס. ועל כן כל הימים הם דאורייתא, והוקצה למצוה ואין ליהנות ממנה.

*

עוד יש לומר בביאור ספיקת המדרש בנר שהותר בה שמן, דהנה הטעם שנאסר משום שהוקצה למצוה, ואינו דומה לנר שבת שהותר שלא נאסר, משום דנר חנוכה אסור להשתמש לאורה דומיא דמנורה. ובדברי יואל (לחנוכה אות ט) יצא לחקור מנא לן דבמנורה היה אסור להשתמש לאורה, הרי קול ומראה וריח אין בו משום מעילה. ואם כי אמרו (פסחים כ"ב) מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא, הרי כתבו התוספות (שם) דבירושלמי (סוכה ה"ג) דייק מהא דאמרו (סוכה ג"ג) תניא אשה בוררת חטים לאור בית השואבה, והשמן והפתילות היו של קודש, הרי דקול ומראה וריח אין בה גם איסורא. ואם כן גם במנורה אין איסור להשתמש לאורה, ולא נוכל לאסור בנר חנוכה להשתמש לאורה.

וכתב דאפשר לומר בביאור הענין, על פי מה דאיתא במתניתין (מדות ד"ה) לולין היו פתוחין בעליית בית קודש הקדשים,

מתחלה נמשיך לבאר עוד במה שדברנו אתמול בדברי המדרש תנחומא (פ' נשא כ"ט), נר חנוכה שהותר בה שמן ביום ראשון מהו להדליק בו בשני. כך שנו רבותינו מדליקו ביום השני, ואם הותר ביום שני מוסיף עליו ביום השלישי ומדליקו, וכן בשאר הימים וכו' ע"ש. ולכאורה יש להבין אם הדין כן בהותר ביום הראשון, דהוי מוקצה למצוה, ואין להשתמש בו לעצמו אלא להדליקו ביום שני, אם כן פשיטא דגם בשאר הימים כן, ולמה הוצרך לפרט דכן הוא בשאר הימים.

ונראה דהנה יש לדון שדין הוקצה למצוה שאסור בהנאה, היינו רק במצוה דאורייתא דחל גם על החפצא, אבל במצוה דרבנן דחיובו רק על הגברא, לא הוי החפצא חפץ של מצוה, ולא הוקצה להיות נאסר בהנאה, וכמו שדברנו אתמול. ומעתה נחזי מה דינו של נרות חנוכה, הנה הבה"ג בספר המצות חשיב מגילה וחנוכה למצוה דאורייתא, וביאר החתם סופר (בחדושי מסכת שבת כ"א) דטעמו מהא דאמרינן (מגילה י"ד) מ"ח נביאים ו' נביאות שנתנבאו להם לישראל, לא פחתו ולא הותרו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה. מאי דרוש, ומה מעבדות לחירות אומרים שירה [ביציאת מצרים אמרו שירה על הים], ממות לחיים על אחת כמה וכמה ע"כ. וקל וחומר דאורייתא הוא, נמצא דמצות עשה מן התורה לעשות זכר לנס, ומסרן לחכמים לקבוע איך לעשות זכר מעין המאורע, וקבעו בזה לקרוא מגילה ולשלוח מנות, ובוזה לומר הלל ולהדליק נרות, והוי ליה נר חנוכה עיקרו דאורייתא ופירושו מדרבנן עכ"ד.

וכתוב בערוגת הבשם (לחנוכה) דהא דהוי דאורייתא היינו רק הזכר לניצוח מלחמה, דהוי ממות לחיים, ושייך ללמוד הקל וחומר מעבדות לחירות, אבל לעשות זכר על הנס של שמן במנורה לא שייך קל וחומר הנ"ל, והוי עיקרו גם כן דרבנן. ולפי זה יום הראשון דלדעת הפרי חדש נתקן רק עבור ניצוח המלחמה, הוי יום זה דאורייתא, אבל שאר הימים שנתקנו רק בשביל נס השמן, הוי רק דרבנן ע"ש.

וזהו שאמרו ילמדנו רבינו נר חנוכה שהותר בה שמן, אי הוקצה למצוה, דיש לומר דנרות חנוכה הוי רק מצוה דרבנן, ולא אמרינן ביה הוקצה למצוה. והשיב לו כך שנו רבותינו נר חנוכה שהותר בה שמן ביום ראשון מדליקו ביום שני. ועדיין היה מקום

שבהן היו משלשלין את האומנין בתיבות כדי שלא יזונו עיניהן מבית קדשי הקדשים. ובגמרא (פסחים שם) פריך עלה והא קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה, ומשני אלא מעלה עשו בבית קדשי הקדשים. וברמב"ם (ה' בית הבחירה ז-ג) מבואר דגם בהיכל עשו מעלה זו, דכל הנכנסין לתקן יכנסו בתיבות ע"ש. ומעתה יש לומר דהא דאשה בוררת חטים לאור של הקדש, ואף איסורא ליכא כפשטות לשון הירושלמי, מכל מקום כל זה הוא רק מחוץ להיכל, דהא דאשה בוררת חטים הרי מיירי בחוץ, מה שאין כן בפנים בהיכל עשו בה מעלה לגודל קדושת המקום שלא לזון עיניהם מן ההקדש.

ומעתה לפי זה הנה גם המנורה הרי היתה בהיכל מבפנים נוכח השלחן, ואם כן יש בה משום מעלה זו שלא לזון עיניהם הימנה, לכן מהאי טעמא באמת היה אסור להשתמש לאורה של מנורה. והוא ענין אחר לגמרי ממה שכתב הש"ס דקול ומראה וריח אין בהם משום מעילה, ולדעת הירושלמי אף משום איסורא, דשאני התם בפנים בהיכל שהיה אסור לדברי הכל ליהנות אף בראייה, ואפילו לדעת הירושלמי, משום דמעלה עשו בקודש פנימה שלא יזונו עיניהם מן הקודש וההקדש. ולפי זה יש לתרץ הך הלכתא דאסור להשתמש לאור הנר חנוכה לטעם שכתב הר"ן משום שעשאוהו דומיא דמנורה, ולא קשה מדברי הירושלמי הנ"ל ע"ש.

ומעתה יש לדון, דבשלמא אם היה הדין במנורה דאסור להשתמש לאורה, דין תורה של איסור מעילה, שפיר יש מקום לדמות נר חנוכה למנורה, לאסור גם בה להשתמש לאורה, אבל בהיות שבמנורה אין איסור מעילה, דקול מראה וריח אין בו משום מעילה, אלא יש בה משום מעלה שעשו במקדש שלא לזון עיניו ממנו, אין צריכין לעשות בנר חנוכה דמיון למנורה בזה, ומותר להשתמש לאורה, ואם כן המותר שבנר דומה לנר שבת, שלא הוקצה למצוה, לאסור ליהנות ממנה. ועל זה מסיים, שאל יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים, לעשות זכר בנר חנוכה למעלה דרבנן שעשו במנורה, אין אתם רשאים לומר כך, אלא כל מה שגורזין עליכם תהיו מקיימים כמו דאורייתא, שאני מסכים לדבריהם.

*

והנה נר חנוכה אסור להשתמש לאורה, וכמו כן המנורה במקדש, ועוד גם זאת שגם קול מראה וריח שאין בו איסורא, מכל מקום מעלה עשו בקדשי קדשים לאסור אותם. ובנר חנוכה גם מה שהוקצה למצוה אסור להשתמש בה לצורכי חולין. ונראה דיש בזה רמז על נר מצוה ותורה אור, שצריך להיות כוונת האדם בהם בלתי לה' לבדו, בלי שום תועלת והנאה גופנית. וכמאמרם (נדרים סב.) תניא (דברים ל-ב) לאהבה את ה' אלקיך לשמוע בקולו ולדבקה בו, שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם, אשנה שיקראוני רבי, אשנן שאהיה זקן ואשב בשיבה, אלא למוד מאהבה וסוף הכבוד לבוא, שנאמר (משלי א-ז) קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך, ואומר (שם ג-ד) דרכיה דרכי נועם, ואומר (שם) עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר. רבי אליעזר בר רבי צדוק אומר עשה דברים לשם פעלם [לשם שמים], ודבר בהם לשמם [שתהא כל כוונתך לשמים], אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ואל תעשם קורדום להיות עורר בו [להשתכר ממנו כדי לאכול], וקל וחומר, ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קודש שנעשו כלי חול נעקר מן העולם, המשתמש בכתרה של תורה על אחת כמה וכמה.

וסיפרו חז"ל (שם) על רבי טרפון דאשכחיה ההוא גברא [לרבי טרפון] בזמן שהוקפלו המקצועות דקאכיל [מן התאנים דקסבר דהפקירא ניהון], אחתיה [ההוא גברא שהיה משמרן לרבי טרפון] בשקא, ושקליה ואמטייה למשדיה בנהרא, אמר לו אוי לו לטרפון שזה הורגו. שמע ההוא גברא, שבקיה וערק. אמר רבי אבהו משום רבי חנניה בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה [שהציל עצמו בכבוד תורתו], אמר אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה ע"כ. הרי דאף שיתכן שחייב היה לו להודיע, כדי שלא יהרגנו, והוי פיקוח נפש. וגם להציל ההוא גברא שלא יעבור על איסור רציחה, מכל מקום כל ימיו של אותו 'צדיק' היה 'מצטער' על מה שהוכרח למעול בכתרה של תורה להשתמש בו לצורכו, אף שבהיתרא בא לידו.

ואם כי מדברים אנו לצעירי צאן, שאין ענין זה נוגע להם כעת, ועליכם מוטל לקיים מאמרם (פסחים ג.) אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה ע"כ. מכל מקום צריכין לידע שתכלית הלימוד צריכה להיות שברבות הימים יגיע למדריגה זו לעבוד מאהבה, לא מפני דבר בעולם, לא מפני יראת הרעה, ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת, וכמבואר ברמב"ם (ה' תשובה ב-ב). וכתב (שם י-ה) כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד ששיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה ע"כ.

וביאורו כי חומר הגוף מתאוה לחומריות, וכמו שהרעב אי אפשר לו שלא להתענג באכילתו, כן הוא בשאר הנאות הגוף, תשוקת החומר הוא רק לחזור להשיג כל מה שמתענג. ועל כן בתחלת העבודה אי אפשר להתחיל לעבוד בלתי שום פניות להנאתו וטובתו. אבל כאשר מוזכר חומריותו ביגיעת התורה ומצותיה, ומתחיל להשיג חשיבות עבודת ה', אז לאט לאט יוכל להתרגל לקיים תורה ומצותיה מפני שהוא האמת. ורק אחר ריבוי ימים ושנים של תורה שלא לשמה, וקיום מצות רבות שלא לשמה, שנזדכך גופו והשגתו, אז יוכל לבוא לידי קיום התורה לשמה.

וזהו כוונת אמרם 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה, כי רק 'מתוך' שלא לשמה בא לשמה. ויש לכוין ולהשתוקק שעוד יבוא יום שיגיע לתכליתו להשיג שכל עניני הגשמיים בטלים ומבוטלים נגד עצם חשיבות קיום רצון ה'. ועל זה אמרו למוד מאהבה וסוף הכבוד 'לבוא', מלשון (בראשית כח-יא) כי 'בא' השמש, היינו שקיעה והסתלקות, והכוונה כי בסופו יגיע לדרגא שהנאת הכבוד אינו כלום נגד עצם חשיבות הלימוד לעצמו.

וליימוד זה יש ליקח מנר חנוכה ונרות המקדש, שרומזים על נר מצוה ותורה אור, שאין להשתמש לאורם אפילו הנאה שאין בה ממש, 'קול מראה וריח', שבני אדם ידברו בקול מהנהגתו, או להראות מעשיו לאחרים, או שריחו הטוב יהא נודף, מכל אלה יתרחק, כי בקדשי קדשים יש להוסיף מעלה זו גם כן. וכל מה שהוקצה למצוה לא יתערב בהן שום הנאת חולין, רק להיות מוקדש בלתי לה' לבדו. ■